

EMİRLİK VE SORUMLULUK: BİR VEZİRİN ROLÜ

Ve kâle'n-Nebiyyü sallallahu aleyhi ve sellem an Âişete radiyallahu anhâ kâlet: Kâle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِالْأَمِيرِ خَيْرًا جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ صَدِّقٍ
إِنْ نَسِيَ ذِكْرَهُ وَإِنْ ذَكَرَ أَعَانَهُ؛ وَإِذَا أَرَادَ بِهِ غَيْرَ
ذَلِكَ جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ سُوءٍ إِنْ نَسِيَ لَمْ يُذَكِّرْهُ وَإِنْ ذَكَرَ
لَمْ يُعِنِّهِ

İzâ erâda'llâhu bi'l-emîri hayran ceale lehû vezîra sîdkin in nesiye zekkerehû ve in zekere eânehû. Ve izâ erâde bihî gayre zâlike ceale lehû vezîra sûin in nesiye lem yüzekkirhu ve in zekere lem yuinhu.

Revâhu Ebû Dâvûde bi-isnâdin ceyyidin alâ şarti Müslim.

Sadaka Resûlullah fîmâ kâl ev kemâ kâl.

Hz. Âişe-i Sıddîka validemizden rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hazretleri buyurmuşlar ki;

İzâ erâda'llâhu bi'l-emîri hayran. “Bir emire, başkana, reise, komutana doğru bir vezir nasip eder. Bu doğru sözlü doğru özlü vezir, yardımcı, muavin, arkadaş...” *İn nesiye.* “O emir devlet işlerini yürütürken yapması gerekeni unutursa...” *Zekkerehû.* “Veziri, muavini hatırlatır.” *Ve in zekere.* “Unutmaz da hatırındaysa o hayırlı şeyler, devlet ve halk işlerini yapmak...” *Eânehû.* “Yapılmasına yardımcı ve destek olur; omuz verir, güç katar.”

Ve izâ erâde bihî gayre zâlike. “Eğer Allah o emirin hayrını değil de başka bir şey murat ederse, hayrını murat etmezse, o zaman...” *Ceale lehû vezîra sûin.* “Ona kötü bir muavin, vezir, arkadaş, yardımcı nasip eder.” *İn nesiye lem yüzekkirhu.* “Bu kötü vezir ona unuttuğu hayırlı şeyleri hatırlatmaz.”

Unutursa “Şunu unuttun.” diye hatırlatmaz.

Ve in zekere lem yuinhu. “Hatırına gelse yapılmasına yardımcı olmaz.”

Bu hadîs-i şerîfi biraz açıklayalım.

Kendisinde emir, buyruk buyurma selahiyeti olan kimseye “emir” denir. Bu askerlikte

komutandır. Devlet idarecisinde yöneticidir. Vali de bir emirdir, devlet başkanı da bir emirdir. Onun için Peygamber Efendimiz’in halifelerine *emîri’l-mü’mînîn* demişlerdir, “Ey mü’minlerin emiri!” Eğer ordunun başında sefere gitmemiş bile olsa yine “emir” diye isimlendirilir. Çünkü emir ve komuta kendisinde; buyruk buyurma selahiyetine sahip. Arapça’da halifeye de “emir” derler, valiye de “emir” derler, bir ordu müfrezesinin başına getirilmiş kimseye de “emir” derler. Geniş bir tabir.

“Allah bir emirin hayrını murat ederse ona hayırlı bir yardımcı nasip eder.”

a. Vezirin Veya Yardımcının İyi ve Kötü Olması

Vezir sözü de “vizir ve vebali yüklenen” demek; “ortak”, “yüklenen.” Sen tarım işlerine bakacaksın, tarım vezirisin demek, yani “Tarımla ilgili yükleri, mesuliyetleri, vizrini, vebalini senin omzuna yüklüyorum.” demek. Onun için ona da “vezir” denmiş.

Bir emirin, yani buyruk buyurma selahiyetine sahip, mevki makam sahibi, hüküm ve فرمان elinde olan devlet başkanı veya vali bir

kimsenin Allah hayrını murat ederse ona hayırlı yardımcı, muavin nasip eder. Biz buna “vezir” diyoruz. Ama ille “padişahın veziri” diye anlamak gerekmez. Valinin muavini, ilçe başkanının muavini de olabilir. Müdürün müdür yardımcısı da olabilir. Sorumluluğu paylaşılan, yüklenen hayırlı bir muavin nasip eder.

Bu hayırlı muavin, emir ve komuta sahibi olan emir görevinde bazı şeyleri hatırlayamazsa ona hatırlatır. “Efendim, hani şu işi yapacaktık ya, unuttunuz galiba. Bunu yapalım, bu çok mühim. Bunu ihmal edersek şöyle zarar olur, böyle zarar olur...” diye lisân-ı münâsip ile hatırlatır. Eğer unutmamışsa; “Bugün şu işi yapacaktık.” hemen onun yapılmasında koşturur. Emir her tarafa yetişemez ki, ona yardımcı olur. Birçok işlerini kolaylaştırır. Onu rahat ettirir, onun rahat düşünmesini sağlar. Böylece o işin yapılmasına destekçi olmuş olur. Bu Allah’ın bir lütfudur. Yani insana Allah’ın sorumluluk altındaki bir işi yürütme hususunda hayırlı yardımcıları vermesi Allah’ın bir lütfudur. Allah’ın o kimseye hayır murat ettiğinin alâmetidir.

Allah bir kimseye hayır murat etmezse kötü arkadaşlar nasip eder. Hatırlamadığını hatırlatmaz. Hatırladığının da yapılmasına yardımcı olmaz, köstekçi olur. Dalkavuk olur. “Evet efendim, evet efendim...” der. “Keyfine bak.” der. Eğlencesini hazırlar, keyfini hazırlar, içki masasını hazırlar da sorumluluğunu hatırlatmaz, vazifelerini hatırlatmaz. Tabii böylece emir helâk olur.

Çünkü “On kişiden yüksek miktarlı bir topluluğa emirlik yapan herkes kıyamet gününde elleri boynuna bağlı olarak gelecek.” diyor Peygamber Efendimiz. Vietnam esirleri gibi düşünüyorum ben... Elleri boynuna bağlanmış esir gibi getirilecek mahşer yerine. Sorgu sual yapılacak. Vazifesini güzel yapmışsa ipleri çözülecek. Vazifesini güzel yapamamışsa bağ üstüne bağ eklenecek, kat kat daha sarılacak, cehenneme sevk edilecek diye bildiriyor.

Emirlik çok zor bir iştir! Ve istenecek bir şey değildir!

b. Emirlerin Vazifesini Güzel Yapması ve Sorumlulukları

Ama verilmişse, Allah'ın yardımını dileyip girdiği zaman Allah yardım ederse büyük de sevabı vardır. Mahşer gününde insanlar izdiham içinde, sıkışık, iğne atsan yere düşmeyecek, terlemiş, korkuyorlar, titreyiyorlar, 'Hesabımız ne olacak?' diye ağlaşıyorlar, bekliyorlar. O günde Allah bazı kimseleri Arş-ı Âlâ'sının gölgesinde nurdan minberlere oturup o sıkıntılardan uzak bir halde tutacak. Bunların başında ilki kimdir?

İmâmün âdilün. "Adaletli olan imamdır, âdil emirdir."

Vazifesini hakkaniyetle, adaletle yapabilmişse o zaman Arş-ı Âlâ'nın gölgesinde gölgeleme kadar iltifata mazhar olur.

Vazifesini güzel yapamazsa da, o zaman bağları üstüne bağ bağlanır, cehenneme sürüklenir. Emirlik bu kadar sorumlu ve korkulu bir [vazifedir.] Onun için bir insanın kendi başına devlet işi, bir başkanlık, bir emirlik, bir selahiyet istemesi akıl kârı değildir. Ve

edepten değildir. İstememesi lazım. Verilirse yapmak lazım.

Verildiği zaman da, bir emire bir yerde bir sorumluluk verilmişse oradaki kimselerin, mādûnundaki, maiyetindeki memurların ona itaat etmesi lazım. Ona hıyanet ederlerse Allah onlardan sorar.

Böyle bir işin başına getirilmiş kimseye Kur'ân-ı Kerîm terimi, tabiri ile *Ulu'l-emr* deniliyor; “Emrin sahibi, emir ve komuta selahiyetine sahip olan” demek. Veyahut “İşin sahibi; işin başına getirtilmiş, oturtulmuş, ‘Bu iş sen yöneteceksin.’ diye iş kendisine verilmiş kimse” demektir.

Her memur *ulu'l-emr*dir. Tarım bakanı bir *ulu'l-emr*dir. Zirai denetim kurulu başkanı bir *ulu'l-emr*dir. Temizlik işleri başkanı bir *ulu'l-emr*dir. Vergi dairesi başkanı bir *ulu'l-emr*dir. O iş ona verildiği için o da *ulu'l-emr*dir. Aşağıdakilerin, görevi içindeki kimselerin ona itaat etmesi icap eder. İslâmî [esas] böyledir.

Ama itaat ancak şeriatin istikametinde olduğu zaman yapılır.

c. İtaat Ancak Şeriat İstikametinde Doğru Olur

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ

Lâ tâate li-mahlûkin fî ma'siyeti'l-Hâlık
genel kâidesi,

إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ

İnneme't-tâatü fi'l-ma'rûfi hadîs-i şerîfi
bunun açık delilidir.

Emir ve komuta kendisinde bulunan kimse günahı emrederse aşağısının onu yapmaması, direktmesi gerekir. Yaparsa, “O emretti de yaptım.” dese mazur olmaz, cezayı yer. Onun için, kötü yolda itaat edilmez. Kötü yolda asker komutanına itaat edemez. Kötü yolda memur âmirine itaat edemez. Kötü yolda kadın kocasına, kötülük emretmişse kendisine itaat edemez. Kötü yolda bir emir buyurduysa evlat babaya itaat edemez.

Misal; “Al evladım, iç şu içkiyi.” Emrediyor. “Babalık hakkımı helal etmem!” Oğlu içmez.

Niye?

Çünkü içkiyi Allah yasaklamıştır. Babanın içkinin yasaklığını kaldırma selahiyeti yoktur ki “iç” diyebilsin. Allah’ın emrine karşı gelmeye selahiyeti yoktur ki... Allah’ın emrine aykırı bir söz söylediği zaman; “Hakkımı helal etmiyorum! Başına taş yağsın!” Hiçbir şey olmaz! Orada itaat gerekmez.

Demek ki emirlik veballi, sorumlu bir şeydir. Emirlerin, başkanların hâli zordur. Ama edepli olursa, vazifeye kendisi talip olmamışsa, Allah’a iltica etmişse, iyi niyetliyse Allah o zaman ona hayırlı bir yardımcı nasip eder, beraberce işleri götürür giderler. Ama niyeti kötüyse, halka hizmet değilse, kapısını erbâb-ı mesâlihe kapatıyorsa, rahatına bakıyorsa, eline geçirmiş olduğu maddî varlıkları çarçur ediyorsa, maiyetindeki kimselere zulmediyorsa, o zaman Allah ona kötü bir destekçi nasip eder, ceza olarak. O da ona yardım etmez; hatırlasa yapmasına yardımcı olmaz, hatırlamasa hiç hatırlatmaz. Hepsi birden helâk olup gider. Kanun, kâide böyledir.

Birinci hadîs-i şerîf bu.

Şimdi bizim şu topluluğumuzda, içimizde emir var mı?

d. Toplumumuzdaki Emirler ve Görevleri

Var. Hocalar emirdir. Çünkü bir cemaatin sorumluluğu kendilerine verilmiştir.

Babalar emirdir; ailesinin emiridir. *Küllüküm râin ve küllüküm mes'ûlün an raiyyetihî* hadîs-i şerîfine göre her baba evinin âmiridir, emiridir, komutanıdır ve evindeki kötü işlerden sorumludur. Kötü işlerin vebali kendisine gelir. Kızı başını açarsa ona gelir. Oğlu içki içerse ona gelir. Hanımı namaz kılmazsa ona gelir. O emir orada odur, herkesin ona itaat etmesi lazım.

Ayrıca iş yerlerimizde de emirlikler olabilir. Görevler verilmiş olabilir. O görevler de İslâmî bir ülkede, İslâmî bir sistem içinde o da emir komuta içine girebilir.

Allah bir insanın hayrını murat ederse, aile hayatı içinde de hayırlı yardımcı nasip eder, hayırlı bir eş nasip eder; karı koca uyumlu olarak hayırlarla evlatlarını yetiştirirler, gider. Ama öyle olmazsa hiç birbirlerine destek olmazlar, ikisi birden helâk olur giderler. Bu da Allah'ın cezası olmuş oluyor. Onun için Allah'a çok yalvarmak lazım.

Evlilikler bazen İslâmî düşüncelerle yapılmaz. Dünyevî düşüncelerle, daha henüz tevbekâr olmamışken, insanların aklı bir karış havadayken yapılmış olabilir. Ama ne zaman aklı başına geliyorsa, “Yâ Rabbi, sen benim evvelimi âhirimi biliyorsun. Benim eski kusurlarım çoktur. Ben şimdi hatamı anladım. Tevbe ettim, rücû ettim, pişman oldum. Sen beni döndürdüğün gibi ailemi de döndür. Çoluk çocuğuma da akıl fikir ihsan eyle.” diye... Onlarla dertleşerek, samimi bir tarzda; “Bak evlatlarım, hanımım, karıcığım -kocacığım, kim daha evvel ıslah olmuşsa- evvelce biz kafa kafaya, aynı kafada yanlış yolda gidiyorduk. Ama ben şimdi doğru yolu gördüm. Sana da bu doğru yola gelmeni tavsiye ederim. Allah’tan kork. Her koyun kendi bacağından asılacak; ama birbirimize faydamız da olabilir, zararımız da olabilir. Birbirimize yardımcı olalım.”

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“Gece namazına kalkın.”

Teheccüd namazı çok sevaptır!

Rek’atâni mine’l-leyli hayrun mine’d-dünyâ ve mâ fîhâ.

“Geceleyin kılınan iki rekât namaz, şu dünyadan ve şu dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır!”

Dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden! Altını, gümüşü, elması, pırlantası, müzeleri, paraları, darphaneleri, hazineleri, arazileri, malları, mülkleri; her şeyiyle dünyayı göz önüne getir. *Rek’atâni mine’l-leyli*. “Geceleyin kılınan iki rekât namaz, tüm bunların hepsinden Allah indinde daha hayırlıdır.”

Diyor ki;

“Biriniz geceleyin kalkarsa hanımını da kaldırsın. Uykusu açılmazsa biraz üstüne, yüzüne su serpiversin.”

Şakacıktan, işi kavgaya götürmeden.

“Hanım kalkarsa beyini kaldırsın. Adam biraz yorgun argın, kalkmak istemiyorsa yüzüne su serpiversin.” diyor.

Bu nedir?

İbadette yardımlaşmadır.

“Hanım, istersen yarın oruç turalım beraber. Pazartesi günüdür; pazartesi, perşembe oruç tutmak sünnettir.” Bu bir hatırlatmadır.

Veya “Hadi tutalım.” demişler de geceleyin kalkmamış. Kalkmış birisi; “Hadi hanım, tutacağız demiştik ya, hadi sahura kalk.” Bu bir yardımdır.

Demek ki şu emirlik meselesi aile içinde de olur. Allah insanın hayrını murat etmişse hayırlı bir aile nasip eder. Hatırlamazsa hatırlatır, hatırlamışsa yapılmasına yardımcı olur. Şerri de murat ederse şerli bir karı nasip eder, şerli bir koca nasip eder. Hatırlamaz, hatırlasa da yardımcı olmaz. Birisi o tarafa birisi bu tarafa çeker. Veya ikisi birden şeytanın tarafına çekilir gider; dünyaları, âhiretleri mahvolur.

Allah bizleri bu gibi durumlardan korusun.

Bir insan sonradan tevbekâr olmuşsa... İlk önce gitti, açık bir kadınla evlendi. Sonradan aklı başına geldi, müslüman oldu. Çok dikkat edecek. Hanımına lütuf ile muamele edecek. Ve meseleyi kendisine anlatmaya çalışacak. “Bak hanım, şu şöyledir. Şu sebeplerden, şu âyetten, şu hadisten, şundan dolayı şunu yeni anladığım için doğru yola geldim. Sen de [böyle] yap.” diyecek, yardımcı olacak, [düzelmesi] için gayret edecek.

Bazen böyle bir taraf hak yola girdiği halde öbür taraf uzun zaman diretir. Bazen de doğru yola gelmez. O da Allah'ın hikmetli işleri. Hikmetine aklımız ermez.

Firavun'un karısı müslümanmış. Allah Firavun'u, halkını kendisine taptırtacak, ilahlık mâbudluk iddia edecek kadar saptırmış.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأَمَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي

Mâ alimtü leküm min ilâhin gayrî. “Ben sizin için benden gayri bir tanrı bilmiyorum.” diyor. “Bana tapacaksınız.” diyor. Musa *aley-hisselam* gelip de Allah'ın varlığını birliğini anlattığı zaman, “Benden başka bir tanrınız yok ki sizin, bana tapacaksınız!” diye söyleyebiliyor adam.

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى

Fe-kâle ene rabbükümü'l-a'lâ. “Ben en yüce Rabbinizim.”¹

¹ 79/Nâziât, 24.

“Başka putlar var ama hepsinin üstünde benim!” diyebilmiş alçak.

Onun karısına da Allah iman nasip etmiş.

وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ

Ve neccinî min fir'avne ve amelihî ve nec-cinî mine'l-kavmi'z-zâlimîn. “Şu Firavun’dan beni kurtar yâ Rabbi!”

“Bu pis adamın pis işlerinden beni kurtar. Bu zalim kavimden beni kurtar!” diyebilen bir mü’min kadın da çıkmış Firavun’un sarayından; hanımı mü’min olabilmış. Kur’ân-ı Kerîm bildiriyor. Firavunun karısı.

Buna mukabil, Lut *aleyhisselam*’ın karısı ile Nuh *aleyhisselam*’ın karısı kâfire. Her ikisi de kâfire. Her ikisi de cehennemlik olduğunu Kur’ân-ı Kerîm’in bildirdiği iki mel’un kadın. Peygamber karıları kocalarına itimat etmemişler, itaat etmemişler, iman etmemişler. Allah da;

عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ

Ve kîle'dhule'n-nâre mea'd-dâhilîn. “Cehenneme atılan, cehennemliklerle beraber hadi bakalım siz de girin cehenneme!” diye onları cehenneme tıkacağını bildiriyor.

e. Allah Dilediğine Hidayet Verir

Bu da Allah'ın hikmetidir.

Tabii Rabbü'l-âlemîn Peygamber Efendimiz'e diyor ki;

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

İnneke lâ tehdî men ahbebe velâkinna'llâhe yehdî men yeşâ'. “Ey Resûlüm! Çırpınma boşuna, üzme canını. Sen istediğini doğru yola çekemezsin, hidâyet veremezsin. Allah dilediğine hidâyet verir.”

Nasibi yoktur, bir edepsizliği vardır. Sen istersin ki kurtulsun; ama kurtulmaz. Yalvarırsın, dinlemez.

Sefer Efendi'nin evine gittiğimiz zaman takvimin arkasında okuduk: Peygamber Efendimiz hasta ziyaretine giderdi. Bir keresinde kendisine arada hizmet etmiş olan bir yahudi

çocuğu hastalanmış, onun ziyaretine bile gitmiş. Yahudi çocuğu olduğu halde onun ziyaretine bile gitmiş. “Nasılsın? Geçmiş olsun.” dedikten sonra; “Mü’min ol, imana gel, Allah’ın varlığını kabul et. Kelimeteyni şehâdeteyni getir. Benim peygamberliğimi ikrar eyle.” diye çocuğa, hastaya teklif etmiş. Her yerde, ziyaretinde dahi sorumluluğunu takip ettiğini gösteren bir misal. O da babasına bakmış. Babası yanında. Babası yahudi. Babası müspet [bakmış.] O da kelimeteyni şehâdeteyni getirmiş, müslüman olmuş. Nasip olunca Allah nasip ediyor.

Yahudi havrasına gitti; “Ey yahudi cemaati! Tevrat’ta şu âyetler yok mu? Şu âyetler yok mu? Şu âyetler yok mu? Orada benim peygamberliğim *Musa aleyhisselam* tarafından size bildirilmemiş mi? Tevrat’ta daha evvel yazılmamış mı? İşte şurada şu âyet yok mu, bu âyet yok mu? Siz böyle bir peygamberin Hicaz’dan çıkacağını beklemiyor muydunuz zaten?” diye söyledi.

Yanında da sahabesinden bir iki kişi vardı. Havrada bunları onlara söyledi. Sustular. “Hayır” diyemediler. Çünkü dedikleri doğru.

“Evet” diyemediler. Çünkü iman etmek istemediler. Efendimiz tebliğ ettikten sonra havradan çıktı. Giderken arkalarından bir tanesi koştu. Abdullah b. Selam *radıyallahu anh*; “Yâ Resûlallah, senin dediklerinin cümlesi doğrudur. Ben sana iman ettim. Sen haklısın. Onlar kıskançlıklarından, hasetlerinden sana imanlarını ifade edemediler. Biliyorlar, sen haklısın; ama [iman] edemediler.” dedi. O müslüman oldu. Nasip.

Herkes İslâm’a gelemiyor. Ama acıyacağız, gelmesi için çalışacağız. Teklif ediyorsun, bazen Avustralyalı müslüman oluyor. Bazen bir mü’minin evladı kâfir oluyor. Babasını, anasını dinlemiyor; imandan çıkıp sapıtıp şaşırıp gidebiliyor.

Tabii annenin babanın duası çok kıymetlidir. Beddua etmemek lazım. Yalvarmak lazım. “Kurtar yâ Rabbi!” demek lazım. “İslah et yâ Rabbi!” demek lazım.

Ve hiçbir zaman hak sözü söylemekten geri durmamak lazım!

Ben şimdi kızlarla, çocuklarla karşılaşıncaya şaka yollu diyorum ki; “Beş dolar ceza. Başını

açmışsın.” Ama maksadım; başı açmak günah-
tır, bilsinler. Her seferinde, her açık gördüğüm
zaman söylüyorum. Akıllarına yerleşsin, ben
de vebalden kurtulayım diye. Çünkü bir hadîs-
i şerîfte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“Benî İsrail’in alimleri zalimlerinin, gü-
nahkârlarının yanından geçerken dediler ki;
‘Bu günahı işlemeyin, günahdır. Allah size ceza
verir. Tevrat’ta yok. Musa *aleyhisselam* söyle-
memiş. Haramdır, günahdır.’ diye söylediler.”

f. Nasihatın Güzel ve Latif Olması

Nasihatın de bir latif, güzel şekli vardır.
Öyle nasihat vardır ki insanda uyma arzusu
uyandırır. Öyle nasihat vardır ki insanda hırs
uyandırır, inkâr etme arzusu uyandırır. “Yap-
mayacağım işte!” diye inat hissi uyandırır.
Onun için söyleyiş tarzını bilmek lazım. Lütuf
ile, kerem ile, edep ile, tevazu ile, severek,
sayarak, tatlılıkla anlatmaya çalışmak lazım.

Mâlum, bir ihtiyar yanlış abdest alıyormuş
da Hz. Hasan’la Hz. Hüseyin Efendilerimiz ab-
desti yanlış aldığını görmüşler. Kendileri işin
doğrusunu biliyorlar. Yaşlı zât abdesti yanlış
alıyor, düzeltmeleri lazım. Dobra dobra “Sen

yanlış alıyorsun!” demek de edeplerine, zerafetlerine uygun düşmemiş. “Ne yapalım, ne edelim? Ne yapalım, ne edelim?..” demişler ki; “Amca biz ikimiz bir abdest alalım, hangimizin abdestinin doğru olduğunu sen bize karar ver, söyle.” Birisi güzelce abdest almış; usûlüne, sırasına, duasına riayet ederek. Adam pür dikkat seyretmiş. Ondan sonra ötekisi abdest almış; aynı şekilde, aynı güzellikte. “Hangimizinki doğru?” diye sorunca gülmüş, anlamış. “Sizin ikinizinki doğru, benimki yanlış. Ben de düzelttim.” demiş.

Bu güzel bir şekil. Söyleyişin şeklini güzel yapmak lazım. Dobra dobra “Nasılsın kör kadı?” dersen, adamın bir gözü yoksa bile “kör kadı” denilmesine kızar. Çünkü o lakap hoşuna gitmez. Adam kör bile olsa “Ey benim ceylan gözlüm” dersen hoşuna gider de, “kör kadı” dersen kızar. Onun için, [nasihatın] tatlılıkla söylenmesine dikkat etmemiz lazım.

İkinci hadîs-i şerîfe gelemiz:

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ
عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَرَجُلَانِ

مِنْ بَنِي عَمِّي فَقَالَ أَحَدُهُمَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَرْنَا
عَلَى بَعْضِ مَا وَلَّاكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَقَالَ الْآخَرُ
مِثْلَ ذَلِكَ فَقَالَ: إِنَّا وَاللَّهِ لَا نُؤَلِّي
هَذَا الْعَمَلَ أَحَدًا سَأَلَهُ أَوْ أَحَدًا حَرَصَ عَلَيْهِ

*An Ebî Mûse'l-Eş'ariyyi radiyallahu anhu
kâle: Dehaltü ale'n-Nebiyi sallallahu aleyhi
ve selleme ene ve raculâni min benî ammî, fe-
kâle ehadühümâ: Yâ Resûlallah, emmirnâ alâ
ba'dı mâ vellâka'llâhu azze ve celle. Ve
kâle'l-âharu misle zâlike. Fe-kâle: Innâ
vallâhi lâ nüvellî hâze'l-amele ehaden see-
lehû ev ehaden harasa aleyhi.*

Müttefakun aleyh.

Bu hadîs-i şerîfi pürdikkat dinleyin, demin söylediklerimin delili burada.

Ebû Mûse'l-Eş'arî var, sahâbe-i kirâmdan. Yemen'e dini öğretsin diye, vali diye gönderdiği kimse. Ebû Musa el-Eş'arî diyor ki;

*Dehaltü ale'n-Nebiyi sallallahu aleyhi
ve selleme. “Ben Peygamber Efendimiz'in hu-
zuruna girdim.”*

Ene ve raculâni min benî ammî. “Amcam oğullarından iki adam ve ben Resûlullah’ın huzuruna beraberce girdik.”

Akrabalarıyla, amcazâdeleriyle Peygamber Efendimiz’in yanına girmiş.

Fe-kâle ehadühümâ. Bu amcazâdelerinden bir tanesi dedi ki;

g. Hırs ve Dünya İçin Salahiyet İstemek

Yâ Resûlallah. “Ey Allah’ın Resûlü.” *Emmirnâ alâ ba’dı mâ vellâka’llâhu azze ve celle.* “Aziz ve celil olan Allah’ın sorumluluğunu sana tahsis eylediği işlerden birisine beni emir tayin et.”

Emmirnâ, “Emir tayin et.” demek.

“Allah’ın sana bahşettiği imkânlardan, görevlerden, yöneticiliklerden bir göreve beni emir tayin et.” dedi.

Ve kâle’l-âharu misle zâlike. “Ötekisi de buna benzer bir şey söyledi.”

O da “Beni de emir yap.” diye memuriyet, yani bir emirlik, bir salahiyet, bir işin başına geçmek istediler.

Efendimiz'in cevabı: *Fe-kâle*. “Buyurdu ki.” *Innâ*. “Bizler.” *Vallâhi*. “Allah’a yemin olsun ki.” *Lâ nüvellî hâze’l-amele*. “Bu işi veremeyiz.” *Ehaden*. “Kimseye.” *Seelehû ev ehaden harasa aleyhi*. “İsteyene ve hırs duyana bu işi veremeyiz.”

Innâ dediği, “biz peygamberler” demek olabilir. Veyahut da kendisinin makamının âlîliğinden dolayı, “Ben peygamberlik makamına sahip bir kimse olarak, Allah’ın teyit ettiği, meleklerle takviye edilmiş, Allah’ın sevgili ve her şeyi bilen bir kulu olarak; böyle gelip de emirlik isteyen, memuriyet isteyen, vazife isteyen bir kimseye, öyle vazifeye hâris olan, kendisi talip olan bir kimseye *vallâhi* veremeyiz.”

Bu bir edeptir, usuldür: İslâm’da vazife istenmez, verilir. İstenmeden verildiği zaman Allah bereketi ile beraber o kimseye yardımcı olur; o işi güzelce yapmasına yardımcıları hâsıl eder, iş yürür gider. Kendisi isteyeneye yardımcı olmaz. Çünkü hırs ile gelen insan, başında zaten edebe riayet etmemiş oluyor. Onun için vazife istenmez, verilir. Vazife alındığı zaman da biter.

Hız. Ömer Efendimiz Halid b. Velid'i komutan tayin etti. Ondan sonra da azletti. "İn komutanlıktan." dedi, indi. "Bin" dedi, bindi. "İn" dedi, indi. Ve itiraz etmedi. Dediler ki;

"Bu çok güzel bir komutandı, zafer kazanıyordu, ne diye komutanlıktan bunu indirdin? Vazifesinden azlettin, ayırdın?"

Dedi ki; "Millet zaferi bunun başarısı, hüneri sanıyor. Bunun ustalığından zafer kazanıyoruz sanıyor. Zaferin Allah'tan olduğunu bilsinler diye bunu başarısına rağmen azlettim ki bak yine başarı olacak. Allah yolunda yürüdükçe müslüman orduları yine başarılı olacak. Komutandan değil, Allah yolunda yürümelerinden. Bu bilinsin diye ondan azlettim."

Bazen başarılı bir memuru da bir âmir azledebilir. Başarısız da azledebilir, başarılıyı da. Azledilen gönül koymamalı. Azledildiyse; "Oh yâ Rabbi, üzerimden bir yük kalktı, kurtuldum." demesi ve sevinmesi lazım.

Bizim ihvânımızdan bazı kimseler seçimlere girmişti. Her birisi çalıştılar. Seçim bitti, Hocamız'ın yanına geldiler. Hocamız dedi ki;

“Kazananlar bir kurban kesecek, kazanamayanlar iki kurban.”

Kurtuldukları için, yani “Elhamdülillah ki seçilmediler!” diye. Seçim için bir çalışma yaptılar, vazifelerini yaptılar. “Çok şükür yâ Rabbi, bu belalı işe bulaştırmadın bizi!” diye, “Onlar çifte kurban kesecek.” dedi Hocamız.

Hocamız’ın bir bandında vardır, bir vaazının sonunda diyor ki;

h. Dervişlik Büyük Sorumluluk İster

“Kendisi şeyhliğe kalkan delidir. Şeyhlik etmek deliliktir. Vallâhi deliliktir, ancak görevlendirilmek müstesnadır.”

Şimdi dervişlerin bir kısmı halvete girer, tarikat vazifelerinde biraz ilerler; hemen şeyh olmaya heves eder. Halbuki sorumlu, belalı, veballi, derin, zor bir iş. “Görevlendirilmek müstesna. Aksi takdirde deliliktir, divaneliktir.” diye bir vaazında söylemişti.

Bir de Mevlânâ’nın güzel bir hikâyesi var. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî bir ihvânı ile toplantıda oturmuş. Mürşidi Şems-i Tebrîzî de orada, beraber oturuyorlar. Kapıdan bir yerden bir grup insan gelmiş. Selam vermişler,

hürmet göstermişler. Sonra da -sözcüleri- demiş ki;

“Efendim siz buralarda vaaz ediyorsunuz, nasihat ediyorsunuz, halkı irşat ediyorsunuz. Bizim diyarlarda böyle bir kimse yok. Bizim oraya da bir şeyh gönderseniz de bize hem tarikatın âdâbını öğretse hem de dinimizin inceliklerini vaaz ü nasihat ile anlatsa.”

Mevlânâ hazretleri de şöyle müridlerinin yüzlerine bir bakmış. “Sen, sen kalk.” demiş iki kişiye. Onlar da teşekkür etmişler, o görevli iki kişiyi almışlar, gitmişler. Sivas’a mı gittiler, artık nereye gittilerse, bir başka diyara Konya’dan gitmişler. Onlar kapıdan çıkınca Mevlânâ hazretleri hocasına dönmüş, Şems-i Tebrîzî’ye;

“Adam iyi ki şeyh istedi, eğer derviş isteseydi hocam ya sen gidecektin ya ben.” demiş.

Şeyh kelimesinin Türkçe’deki telaffuzu *şih*. Türkler *şih* diye telaffuz ediyorlar. “Şeyh” demek. Kelime aynı kelime.

Kelime aslında Arapça’sında; *şeyh*, “yaşlı” demek, yani “saçı başı ağarmış kimse” demek. Bugünkü Arapça’da da öyle. Bir

kimseye -yaşlı başlı adama- *yâ şeyh* derler, *ta-faddal yâ şeyh* derler. “Beyefendi” demek. Muhterem bir kimseye *şeyh* derler. Belki tarikate düşmandır adam, belki zikirden haberi yoktur, belki namaz niyazı yoktur. *Yâ şeyh, ta-faddal* derler; “Buyur.” *Yâ üstad* derler bazen, “ey üstat” mânasına. Bazen de *yâ şeyh* derler. Mesela *şeyhü’l-kabîle*; kabilenin şeyhi. Yani “kabilenin başkanı” demek, “bir kabilenin ağası” demek, “ağa” demek.

Tarikatin başındaki kimseye, mürşide de “şeyh” demek olur. Tarihten öyle gelmiş. Bizim Anadolu’da şeyh kelimesini *şih* diye tabir ediyorlar. Yani telaffuzunu biraz değiştiriyorlar.

Üçüncü hadisi okuyalım.

وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ
أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: دَعُهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ

Ve an İbni Umar radiyallahu anhümâ enne Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem merre

alâ raculin mine'l-ensâri ve hüve yaizu ehâhu fi'l-hayâ'. Fe-kâle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: Da'hu fe-inne'l-hayâe mine'l-îmân.

Müttefakun aleyh.

Buhârî ve Müslim'in beraberce sağlam bir hadis olarak kaydettikleri şu rivayet Abdullah b. Ömer *radıyallahu anhümâ'*dan rivayet olunmuş ki;

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Ensar'dan bir adamın yanından geçti. O adam kardeşine hayâ konusunda nasihat çekiyordu. "Bu kadar utangaç olma. Bu kadar hayâlî olma. Biraz yırtık ol, yırtıcı ol. Ne bu utangaçlığın?" gibi demek ki hayânın aleyhinde. Kardeşine hayânın, utangaçlığın, utanmanın aleyhinde böyle bir şeyler söyleyen, Ensar'dan bir kimsenin yanından geçti. Yanlarından geçince konuşmalarını duydu.

Fe-kâle. "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dedi ki."

"Bırak şu adamın yakasını!"

Fe-inne'l-hayâ mine'l-imân. "Çünkü sen yanlış söz söylüyorsun, hayâ imandandır."

Utanması fena bir şey değildir. Sen “utanma” diye onu utanmaktan vazgeçirmeye çalışıyorsun ama hayâ imandandır. Utanma duygusu güzel bir duygudur; imandan kaynaklanıyor.

İmanı olmadı mı insan, kâfir oldu mu, müşrik oldu mu hiçbir şeyden utanmaz, her türlü hayâsızlığı yapar.

İzâ lem testahyi fasna' mâ şî'te. “Utanmazsan ne istersen yap.”

Her şeyi yapar. Soyunur da, donanır da, hırsızlık da yapar, yüz­süz­lük de yapar, arsızlık da yapar; her şeyi yapar.

Hayâ imandandır. Hayâ makbuldür. Hayâ sahibi de makbuldür. Allah hayâ sahibi kulları sever, onları mükâfâtlandırır.

Onun için çocukların utangaç olması, kızların utangaç olması, erkeklerin utangaç olması, bunların hepsi iyi şeylerdir. Sonradan yavaş yavaş hayatı anlar. Yavaş yavaş düzelir. Onlara “Bu kadar [utanma.]” diye söylemeye lüzum yok.

Allah ona, sevdiği kula sevdiği yolu gösterir, doğru işi yaptırır.

Allah bizi, Resûlullah'ın tavsiyelerini anlayıp dinleyip ona en güzel tarzda uyanlardan, böylece ümmetin fesada uğradığı zamanda sünnet-i seniyye-i nebeviyyeyi ihyâ eyleyip şehid sevabı kazananlardan eylesin.

Çünkü Peygamber Efendimiz'in sünnetini ihyâ edenlere hakikaten şehit sevapları verileceği bir hadiste buyurulmuştur.

Bizim burada bugün en dikkat edeceğimiz şey, hayatımızı Resûlullah'ın sünnetine uydurmaya çalışmaktır. Çünkü böyle yaşadığınız zaman Allah yüzlerce şehid sevabı kadar sevap verecek.

Şimdi herkes başka yola gidiyor. Serbest mâlum, görüyorsunuz. Plajları, eğlence yerlerini, açıklığı, saçıklığı, günah imkânlarını... Eskiden böyle günah yapanları döverlerdi, keserlerdi, öldürürlerdi. Şimdi bunların hepsi serbest oldu. Türkiye'de de serbest oldu, İslâm ülkelerinde de. Açıklık, saçıklık, fuhşiyat, zina, eğlence, çalgı, türkü, içki, kumar, Allah'ın tüm haramları serbest oldu. İslâm diyarlarında bile serbest oldu. Sünnet kalmadı ortada. Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesi unutuldu. İnsanlar dini unuttular. Sünneti

değil, farzları unuttu, Kur'an'ı unuttu. Müslüman evlatları, hele hele burada -Avust-ralya'da- çok bozuldular. Türkiye'de çok bozuldular. İslâm ülkeleri ile mukayese ettiğimiz zaman, Sovyetler Birliği'ndeki müslümanlardan Türkiye'deki müslümanların daha çok bozulduğu görülüyor. Sovyetler, Bolşevikler bozamamış. Fakat Türkiye'de Müslümanlık çok bozulmuştur.

İşte bu zamanda Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesine sarılan kimseye sanki bir defa değil, beş defa değil, yüz defa harbe girmiş de yüz defa şehid olmuş gibi yüz şehid sevabı verilecek. Onun için, sünnet-i seniyyeye uygun yaşamaya çok dikkat etmemiz lazım.

Biz sünneti unutmuşuz.

Bir şehre gittik. Maksadımız gıybet değil, tenkit değil. Müslümanlarla tanışalım diye soruşturduk; kim varmış, kim varmış... Bize bazı isimler verdiler; “Falanca kimse vardır, Türk'tür, müslümandır, hanımı hafızdır.” diye... Kalktık, gittik. Hanımı bizi başı açık karşıladı. Hafızlığı gitmiş, başını açmış, böyle bir hâle gelmiş. Baktık, camiden kesilmişler, cemaatten kopmuşlar, İslâm'ı unutmuşlar,

Allah'ın emirlerini unutmuşlar. Çok kötü bir duruma düşmüşler.

Belki siz farkında değilsinizdir. Bir caminin cemaatinden olmak çok büyük nimettir. Belki bu nimetin siz kıymetini bilmiyorsunuz, farkında değilsiniz. Ama birçoğu kopmuştur.

İşte böyle ümmetin bozulduğu zamanda Peygamber Efendimiz'in sünnetine sarılmak en büyük iş oluyor. Kur'an'ı öğreneceğiz, âyetlerine uyacağız. Sünnetini öğreneceğiz, sünnetine uyacağız.

i. Alimler Peygamberlerin Varisleridir

Onun için biz her sefer geldiğimizde burada size daima Peygamber Efendimiz'in hadislerini okuduk. Büyüklerimizden biz böyle gördük. Bizim tarikatımız, evvelinden beri hep alim yetiştirmiştir. Bugüne kadar da öyle olmuştur. Hep ilim yolundan yürümüştür.

Çok sevindim, Ömer Nasuhi Hocaefendi de bizim tekkeden dersliymiş. Bilmiyordum onu, ulemâ-i zâhirden sanıyordum. Çok sevindim. Elhamdülillah.

Eski büyüklerimizden, daha birçok böyle tarihte ismi geçen büyük zevât hep tarikati-mizden idi. Elhamdülillah.

Saltanat devri başlayınca, nâehil eller zorla ehil insanları harple, darple, kılıçla bertaraf edince o zaman evliyâullaha bey’at edilerek gelmiştir. Çünkü mühim olan Allah’a itaattir. Allah’ın dinini, kitabını en iyi bilen vazifeli kimseye Resûlullah’a itaat eder gibi, Resûlullah hayatında sağ olsaydı ona itaat edecek olduğu gibi itaat edegelmişlerdir. El-den ele o makamlar öyle devredilerek günümüze kadar gelmiştir.

Şeyh efendiye bey’atın mânası; “Resûlullah Efendimiz’in zamanında olsaydım Resûlullah’a bağlanacaktım. Şimdi Resûlullah Efendimiz’in makamının vârisi, mânevî halifesi bu olduğu için ondan bağlanıyorum.” demektir. Bağlılığın mânası odur.

Aynı sevap alınır mı?

Aynı sevap alınır. Çünkü Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ

el-Ulemâu veresetü'l-enbiyâ'.

“Alimler, peygamberlerin vârisleridir.”

وَحُلَفَاءُ الْأَنْبِيَاءِ

Ve hulefâu'r-rusul. “Peygamberlerin halifeleridir.”

الْعُلَمَاءُ أَمْنَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ

Ve umenâu'l-ümme. “Ümmetin emanet edildiği kimselerdir.”

Onlara emanet edilmiştir. Onlar sevk edecekler; hak yola götürecekler, gösterecekler.

Hocamız *rahmetullahi aleyh* çok halim selim bir kimseydi de bir gün kaşlarını çattı, biraz bazı sert sözler söyledi. Unuttum ne olduğunu... Ben de biraz hassas, cahil ve kırılgan bir insan olduğumdan sözler ağır geldi. Biraz da bana mı geliyor gibi... Her zaman alıştığımız güleç yüzlülüğünden farklı, böyle sertçe bir ifade... Bana mı başkasına mı, ortaya da olsa biraz alındım. Kızgındı, bir şeye kızdı, artık neye kızdıysa, evde misafirlere mi kızdı, nasıl olduysa... Ben de alınır gibi oldum. Tam direkt böyle bir azar değil de, biraz ben alındım.

Sonra düşündüm ki; “Bu Resûlullah Efendimiz’in vekilidir, makam o makamdır. Dövse de sövse de kovsa da buradan ayrılır mı? Ayrılmaz!” diye bir duygu, içimden geçti. Bir iltifat etti bana, bir iltifat etti... Sanki gök fırtına dindi, güneş açtı. İmtihanmış demek ki...

Bi-hürmeti esmaihi’l-hüsnâ ve habîbihi’l-müctebâ ve bi-hürmeti esrârı sûreti’l-Fâtiha.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

19 Zilka'de 1411 / 02.06.1991

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

